

УДК 069.6:908(477.82)(091)

Надольська Валентина Василівна

кандидат історичних наук,
доцент кафедри документознавства
і музейної справи,
Східноєвропейський національний
університет імені Лесі Українки;
(Луцьк, Україна)
nadolsk65@gmail.com

Nadolska Valentyna

Candidate of historical sciences (PhD),
Associate professor,
Department of
records management and museum work,
Lesya Ukrainka Eastern
European National University
(Lutsk, Ukraine)

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ВОЛИНСЬКОГО КРАЄЗНАВЧОГО МУЗЕЮ В УМОВАХ УКРАЇНСЬКОГО ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ

ORGANIZATIONAL DEVELOPMENT OF VOLYN MUSEUM OF LOCAL LORE IN CONDITIONS OF UKRAINIAN STATE-MAKING

Анотація

У статті на основі аналізу документів Державного архіву Волинської обл., звітів Волинського краєзнавчого музею (далі – ВКМ) характеризуються зміни в організаційній структурі ВКМ упродовж 1991–2017 рр. З'ясовано, що запровадження нових принципів функціонування музейництва в Україні зумовило трансформацію мережі державних, відомчих та громадських музеїв у Волинській обл., зокрема і реорганізацію структури ВКМ як головної музейної установи області.

Проаналізований у статті матеріал сприятиме більш цілісному вивченню процесів музейного будівництва, характерних для України в останні десятиріччя.

Ключові слова: музей, Волинський краєзнавчий музей, Музей волинської ікони, Затурцівський меморіальний музей В'ячеслава Липинського, Музей історії Луцького братства, Волинська область.

Summary

The article describes changes in the organizational structure of Volyn Museum of Local Lore (thereafter – the Museum) during 1991–2017, basing on analysis of documents of the State Archives of Volyn region and reports of the museum. It is established that usage of new principles for the functioning of the museum work in Ukraine led to the transformation of state, departmental and public museums in Volyn region. They became decisive for the reorganization of the structure of the Museum as the main museum institution of the region.

The departments of the Museum, operating in district centers, became independent institutions as a result of changes in the funding system. Volyn Icon Museum in Lutsk was created to preserve and popularize the collection of sacral art in 1993. During 1991–2011, museum workers implemented the idea of opening a memorial museum-estate of Vyacheslav Lypynskiy in the village of Zaturtsi of Lokachi area. The members of the Volyn region fraternity of the holy Apostle Andrew the First-Called initiated and created the only museum of fraternity – Lutsk Fraternity History Museum (2011). In this way, during the analyzed period, the structure of the Museum has changed. Now (January 1, 2017) there are five operating museums in structural divisions of the Museum.

The material analyzed in this article will contribute to more comprehensive researches of the processes of museum-making, which is typical for Ukraine in recent decades.

Key words: museum, Volyn Museum of Local lore, Volyn Icon Museum, Zaturtsi Memorial Museum of Vyacheslav Lypynskiy, Lutsk Fraternity History Museum, Volyn region.

Проголошення незалежності України започаткувало трансформаційні зміни в усіх сферах життєдіяльності суспільства. Означені процеси охопили й культурне життя, зокрема вітчизняне музейництво. Якщо в радянський період музеї розглядалися як осередки пропаганди соціалістичного способу життя, їх діяльність суворо контролювалася партійними й державними органами, то із розгортанням демократизації роль

музеїв почала якісно змінюватися, можливості відбору, а представлення та популяризації пам'яток – помітно розширюватися.

Упровадження нових засадничих принципів функціонування музеїв, зумовлене заповненням багатьох “білих плям” в українській історії та розгортанням регіональних історико-краєзнавчих досліджень, виявило об'єктивну потребу удосконалення мережі державних, відомчих та громадських музеїв як на загальнодержавному, так і на регіональному рівнях. Накопичений у цій сфері досвід є не лише змістовною ілюстрацією процесів музейної розбудови доби державотворення, а й залишається актуальним для організації діяльності музеїв у сучасних умовах. Необхідність цієї розвідки актуалізується також недостатністю розробки проблеми у вітчизняній історіографії.

Вивчення процесів музейного будівництва в незалежній Україні було започатковане вченими в 1990-х рр. Окрім узагальнювальних праць, в останні десятиріччя з'явилися публікації, присвячені певним аспектам проблеми, зокрема питанням удосконалення музейної мережі. Зміни в цій сфері у Волинській обл. аналізуються у статтях Г. Бондаренка¹, Ю. Кальченко, В. Надольської², Л. Більо³. Фрагментарно вони розкриваються у зв'язку з висвітленням історії окремих музейних установ (А. Бондарчук⁴, Т. Єлісеєва⁵, В. Кушнір, Н. Гатальська⁶, Н. Пась⁷, М. Ярошук⁸ та ін.).

Однак вказані розвідки лише започаткували дослідження процесів реорганізації музейної мережі на Волині загалом. Тому автор ставить за мету простежити зміни в організаційній структурі Волинського краєзнавчого музею (далі – ВКМ) як головної музейної установи області в 1991–2016 рр.

Завдання статті – охарактеризувати організаційний розвиток ВКМ доби незалежності, орієнтований на врахування змін у системі державного управління, потреб суспільного розвитку, збереження важливих для громадськості пам'яток.

Станом на 1991 р. підрозділами ВКМ були 10 музейних закладів, зокрема: Обласний краєзнавчий музей, Колодяжненський літературно-меморіальний музей Лесі Українки, Лопатенський музей партизанської Слави, Музей історії релігії, Художній музей м. Луцька, Ковельський історичний музей, Володимир-Волинський історичний музей, Кортеліський історичний музей, Лобненський музей партизанської слави та Маневицький краєзнавчий музей⁹.

У зв'язку зі зміною системи фінансування музейних установ на поч. 1990-х рр. розпочалася реорганізація структури ВКМ. Згідно з рішеннями Волинського облвиконкому та наказами обласного управління культури про розмежування майна між об'єктами комунальної власності низка музеїв перейшла у підпорядкування районних і міських органів влади.

Зокрема, в 1991 р. від ВКМ відокремилися та перейшли в районне підпорядкування Лобненський музей

1 *Бондаренко Г.* Створення і діяльність регіональних музеїв Волині та їхня роль у збереженні пам'яток (1939 р. – початок ХХІ ст.) // Замосцько-Волинські музейні зошити: матеріали наукової конференції. – Замосць, 2006 / 2007. – Т. 4. – С. 191–217.

2 *Кальченко Ю.* Розвиток музейної справи у Волинській області (1991–2010 рр.) // Мат. V Міжнар. наук.-практ. конф. студентів і аспірантів “Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень” (10–11 травня 2011 р.): у 3 т. – Т. 2. – Луцьк, 2011. – С. 169–170; *Кальченко Ю., Надольська В.* Розбудова музейництва на Волині за роки незалежності України // Волинський музейний вісник: Вип. 3. – Луцьк, 2012. – С. 34–38; *Надольська В.* Нові тенденції у розвитку музейної системи Волинської області // Волинський музейний вісник. Вип. 7. – Луцьк, 2015. – С. 87–91.

3 *Більо Л.* Трансформація музейної мережі Волинської області у 1991–2016 рр. // Науковий вісник СНУ ім. Лесі Українки. Історичні науки. – Луцьк, 2016. – Вип. 13 (338). – С. 127–132.

4 *Бондарчук А.* Музей історії Луцького братства: наймолодший і єдиний в Україні // Волинський музей. Історія і сучасність. Вип. 5: Мат. V Всеукр. наук. істор.-краєзн. конф., присвяченої 24-й річниці Незалежності України та 85-й річниці створення Волинського краєзнавчого музею, м. Луцьк, 16 травня 2014 р. – Луцьк, 2014. – С. 6–11.

5 *Єлісеєва Т.* Музей Волинської ікони. До 20-річчя діяльності // Волинська ікона: дослідження та реставрація. Вип. 20: Мат. XX Міжнар. наук. конф., м. Луцьк, 27–28 серпня 2013 р. – Луцьк, 2013. – С. 6–8.

6 *Кушнір В., Гатальська Н.* З історії створення Затурцівського меморіального музею В'ячеслава Липинського // Волинський музейний вісник: Музеї у дослідженні та збереженні пам'яток культурної спадщини західноукраїнських етнічних земель. Вип. 4. – Луцьк, 2012. – С. 34–37.

7 *Пась Н.* З історії Камінь-Каширського народного краєзнавчого музею // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Сторінки історії Камінь-Каширщини. Вип. 37. – Луцьк, 2010. – С. 115–120.

8 *Ярошук М.* Кортеліський історичний музей // Волинський музей: Історія і сучасність. Вип. 5: Мат. V Всеукр. наук. істор.-краєзн. конф. (м. Луцьк, 16 травня 2014 р.). – Луцьк, 2014. – С. 241–243.

9 *Вернидубов О., Нагорна О., Криштанюк Л.* Хроніка громадського музейного будівництва // Волинський музей: історія і сучасність. Мат. III Всеукр. наук.-практ. конф., Луцьк – Колодяжне, 18–19 травня 2004 р. – Луцьк, 2004. – Вип. 3. – С. 27.

партизанської слави та Володимир-Волинський історичний музей¹⁰, а протягом 1992 р. – Маневецький краєзнавчий і Ковельський історичний музей¹¹. З 1995 р. Кортеліський історичний музей отримав статус самостійного комунального музею районного підпорядкування¹².

Продовженням таких змін у структурі ВКМ стало рішення Волинської обласної ради від 3.12.2002 р. № 4/12 “Про передачу експозиції Лопатенського музею партизанської Слави”, рішення Ківерцівської районної ради від 20.08.2002 р. № 3/27 та відповідного наказу управління культури облдержадміністрації від 16.12.2002 р. № 107/1–4, згідно з якими Лопатенський музей партизанської Слави був переданий із балансу ВКМ у спільну власність територіальних громад сіл, селищ і міст Ківерцівського р-ну¹³.

Відмова від комуністичної ідеології, зокрема атеїзму, дотримання права людини на свободу віросповідання актуалізували питання про форми подальшого функціонування в обласному центрі Музею історії релігії як підрозділу ВКМ. Насамперед, музей втратив приміщення фондосховища й виставкові експозиційні площі, які розташовувалися в костелі св. Петра і Павла, пам’ятці архітектури XVII ст. Згідно з рішенням виконавчого комітету Волинської обласної ради народних депутатів від 25.06.1991 р., приміщення костелу було передане громаді Римсько-Католицької Церкви м. Луцька.

Дирекція і працівники музею, громадські організації в численних зверненнях, листах до Верховної Ради, Президента, Кабінету Міністрів України, обласної ради народних депутатів, органів влади на місцях, преси, громадських організацій вимагали зберегти колекцію сакрального мистецтва в музеї, зокрема шляхом створення на її базі Музею волинської ікони¹⁴.

Музейними працівниками була запропонована унікальна за своїм змістом і матеріальним втіленням ідея створення у структурі ВКМ підрозділу нового типу – Музею волинської ікони. Її реалізація відбулася у переломний момент історії української держави, коли суспільство почало переосмислювати минуле та ставити цілі щодо розбудови майбутнього, коли помітно зросло зацікавлення громадськості пам’ятками національної культури. Відкритий у 1993 р. Музей волинської ікони нині налічує у своїх фондах бл. 1,5 тис. пам’яток сакрального мистецтва – це понад 600 ікон XVI–XIX ст., предмети металопластики (шати ікон, церковне начиння, іконки), декоративна різьба (царські врата, кіоти ікон) та скульптура¹⁵.

Збереження в с. Затурці Локачинського р-ну історичного середовища, пов’язаного з родиною Липинських, розуміння необхідності вивчення та популяризації діяльності видатного політичного і громадського діяча В’ячеслава Казимировича Липинського стали підґрунтям для реалізації музейниками Волині ідеї відкриття ще однієї музейної установи. Ім’я видатного земляка тривалий час замовчувалося і було маловідоме в Україні. 10.06.1990 р., майже через 60 років після його смерті, було впорядковано територію католицького цвинтаря в с. Затурці та відновлено могилу В. Липинського. В українській пресі з’явилися перші публікації про цю видатну особистість, громадськість порушила питання про охорону пам’ятних місць, пов’язаних із його іменем, та створення музею. Все більше людей, передусім представників луцької інтелігенції, виявляли своє зацікавлення досі незнаною постаттю та всіляко підтримували затурцівських краєзнавців¹⁶.

При обговоренні концепції майбутнього закладу викристалізувалася ідея присвятити його старшому із братів Липинських – В’ячеславу, видатному історичному, політичному-державнику та громадському діячу. Визнавалася необхідність збереження цього історичного місця, захисту його від новітніх “руїників України” (за висловом В. Липинського) і відкриття та повернення імені цієї знакової постаті.

Важливим засобом на шляху до створення музею В. Липинського стало проведення науково-теоретичних та науково-практичних конференцій. Однією з перших (у квітні 1992-го) було проведено Всеукраїнську конференцію, організовану Волинським державним університетом ім. Лесі Українки. В червні того ж року в Києві, Луцьку та Кременці відбулася перша Міжнародна конференція, співorganizаторами якої виступили Інститут археографії і джерелознавства НАН України (Київ, директор П. Сохань) і Східно-Європейський дослідний інститут імені В. К. Липинського (США, Філадельфія, президент Я. Пеленський). Конференція викликала великий резонанс, адже уперше на міжнародному рівні за активної участі України прозвучало ім’я В. Липинського, так довго свідомо замовчуваного на Батьківщині. На цій та наступних конференціях приймалися звернення до державних чиновників щодо створення музею в с. Затурці¹⁷.

Молодіжною фундацією ім. В. Липинського при Волинському державному університеті ім. Лесі Українки

10 Державний архів Волинської області (далі – ДА Волинської обл.). – Ф. Р–2 083. – Оп. 1. – Спр. 458. – Арк. 12.

11 Там само. – Спр. 465. – Арк. 14.

12 Там само. – Спр. 483. – Арк. 13.

13 Там само. – Спр. 536. – Арк. 19.

14 Ковальчук Є. Формування фонду сакрального мистецтва у Волинському краєзнавчому музеї (1929–2012 рр.): монографія. – Луцьк, 2013. – С. 135.

15 Єлісеєва Т. Музей Волинської ікони... – С. 7.

16 Кушнір В., Гатальська Н. З історії створення Затурцівського меморіального музею... – С. 34.

17 Там само. – С. 35.

були започатковані щорічні “Читання пам’яті В. К. Липинського”, традицію організації яких згодом успішно підхопив Волинський інститут імені В. К. Липинського МАУП. Декілька представницьких наукових конференцій, присвячених землякові, було проведено й ученими Волинського державного університету ім. Лесі Українки.

Усі ці наукові заходи сприяли поверненню імені видатного політика в Україні, формували громадську думку щодо необхідності створення музею в родинній садибі Липинських.

Згідно з наказом управління культури Волинської обласної держадміністрації від 29.12.1995 р. розпочато організацію меморіального музею-садиби В. Липинського із правами відділу ВКМ. Науковці музею налагодили зв’язки з родичами В. Липинського у Польщі, зав’язали листування із Президентом Східно-Європейського дослідного інституту імені В. К. Липинського у США, зібрали значну кількість експонатів. Унікальну колекцію особистих речей та документів В. Липинського та його родини вдалося сформувати завдяки його доньці Єві Липинській-Сенделовській із Лондона, племінникам Яну й Казиміру із Кракова та Єжи Липинським із Гданська. Для майбутнього музею було передано бл. 200 експ., зокрема документи, листівки, фото, особисті речі. Постановою Кабміну України від 27.12.2001 р. садиба родини Липинських у с. Затурці Локачинського р-ну Волинської обл. набула статусу пам’ятки історії національного значення¹⁸.

В червні 2011 р. було видане розпорядження голови Волинської обласної державної адміністрації Б. Клімчука про термінове завершення ремонтно-реставраційних робіт на об’єкті та впорядкування території з метою відкриття музейної експозиції до 20-річчя Незалежності України. Волинська обласна рада та Кабмін України виділили на це необхідні кошти. У 2011 р. Волинь для цього отримала субвенцію з державного бюджету в розмірі бл. 2 400 тис. грн. Неймовірними зусиллями багатьох людей (будівельників, музейних працівників, дизайнерів) Затурцівський меморіальний музей В’ячеслава Липинського було відкрито 22.08.2011 р. напередодні ювілею держави¹⁹.

Нині Затурцівський меморіальний музей В’ячеслава Липинського є єдиним в Україні та світі музейним закладом, експозиція якого присвячена життєвому шляху, громадсько-політичній, науковій та державній діяльності В. Липинського – історика, політолога й державного діяча України першої трет. ХХ ст.

У 2004 р. в ур. Нечимне біля с. Скулин (17 км від с. Колодяжне) було відкрито сектор Колодяженського літературно-меморіального музею Лесі Українки – Музей “Лісової пісні”. На важливості популяризації цієї пам’ятки природи неодноразово наголошували учасники щорічного поетичного літературно-мистецького свята “Лісова пісня”. В новозбудованому приміщенні розгорнуто експозицію, яку створили колектив Колодяженського літературно-меморіального музею Лесі Українки й художники із ТзОВ “Фортуна-плюс” м. Луцька. Зібрані в експозиції музею книги, документи, листи, фотографії присвячені ландшафтному заказнику державного значення “Нечимне” та історії написання Лесею Українкою “Лісової пісні”. Тут представлено музейні предмети, які збереглися ще з того часу, коли родина Косачів жила в Колодяжному. Лісівники позначили місце, де колись стояла хижка дядька Лева, обгородили копанку, що утворилася зі старої криниці²⁰.

Відкриття ще одного відділу ВКМ стало результатом відновлення у вересні 1990 р. в Луцьку діяльності Волинського крайового братства святого апостола Андрія Первозваного. Члени братства започаткували вивчення його історії, у процесі якого постала потреба створення музею історії братства цієї спільноти, відродження колишнього занедбаного братського некрополю, де у підземеллі братської церкви знаходилися останки перших братчиків, похованих там 300–350 років тому²¹. Цей масштабний задум зародився у травні 1997 р., коли головою братства було обрано журналіста, краєзнавця та письменника, народного депутата України першого скликання А. І. Бондарчука.

На прохання братства рішенням Луцької міської ради в 1999 р. йому було передано квартиру № 13 у колишньому братському будинку, відомому як монастир василіанів. Реалізувати музейний проект допомагало однойменне православне Товариство св. ап. Андрія Первозваного у США, яке тривалий час очолював уродженець Волині М. Герець. Ідею підтримали керівники благодійних фондів “Майбутнє Волині” І. Омелянюк та “Рідна Волинь” Б. Клімчук, керівник сільгосп підприємства “Рать” Луцького р-ну В. Шумський, колишній начальник обласного управління лісового господарства Б. Колісник, приватний підприємець В. Захарчук, колишній директор Луцького державного історико-архітектурного заповідника Т. Рабан, братчик Федір Швець з Маневич. До створення та відкриття музею активно долучилася науковий співробітник ВКМ, дослідниця історії Луцького братства О. Бірюліна²².

18 *Гатальська Н.* Садиба родини Липинських у Затурцях // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Локачинський район і Затурці в історії України та Волині. Вип. 46: Мат. XLVI Всеукр. наук. істор.-краєзн. конф. – Луцьк, 2013. – С. 50.

19 *Баран Г.* Відкрили музей Липинського // Віче-інформ. – 2011. – 24–31 серп. – С. 16.

20 Музей “Лісової пісні” в урочищі Нечимному – сектор Колодяженського літературно-меморіального музею / [Ел. ресурс]. – Режим доступу: http://volyn-museum.com.ua/index/muzej_lisovoji_pisni_v_urochishhi_nechimnomu/0-54 (дата звернення: 17.09.2017). – Назва з екрана.

21 Луцьке Хрестовоздвиженське братство. Історія та відродження. – Луцьк, 2013. – С. 314.

22 *Бондарчук А.* Музей історії Луцького братства... – С. 8.

27.11.2011 р., в день храмового свята Воздвиження, музей Луцького братства урочисто відкрив двері для відвідувачів. Більше року Волинська обласна державна адміністрація гальмувала передачу державі музею як особистого дарунку голови братства А. Бондарчука, в який вона не вклала ніяких коштів. Весь цей час А. Бондарчуку довелося утримувати установу власним коштом, аби її не закрили. Згідно з рішенням Волинської обласної ради від 26.12.2012 р. № 14/60 Музей історії Луцького братства з 1.01.2013 р. став відділом ВКМ. А придбані експонати, згідно з актом, їх власник, ініціатор і фундатор музею – А. Бондарчук, передав ВКМ²³.

Це єдиний за братською тематикою музей нашої держави. Надзвичайно цікавим і унікальним в Україні є об'єкт, який доповнює експозиційний потенціал музею, – Братський некрополь. Це підземелля братської Хрестовоздвиженської церкви, усипальниця перших братчиків. Протягом тривалого періоду останки цих людей були занедбані, перемішані із землею, сміттям. Після благословіння владики Михаїла, настоятеля церкви о. Василя, невеликими силами братчиків, настоятеля, старости, послушника храму було розпочато розчистку, впорядкування крипти, поховань. Із підземелля завдяки лише їхніми зусиллями було винесено десятки тон землі, будівельного та іншого сміття. Рештки кісток поклали під скло в 14 трун. 27.11.2012 р. відбулося відкриття відреставрованої крипти²⁴.

Отже, Музей історії Луцького братства з'явився завдяки ентузіастам і був створений без залучення державних коштів.

З 1990 р. у ВКМ на базі відділу етнографії та народних промислів Волині розпочалася цілеспрямована робота зі створення музею етнографії. Було обрано приміщення, підготовлено та прорецензовано тематико-експозиційний план, створено два проекти художнього оформлення музею (автор першого – художник-проектант із Луцька І. Бобровнік, автор другого – художник Р. Батіг зі Львова), виготовлено 4 макети пам'яток дерев'яної архітектури для оформлення експозиції.

Станом на 1992 р. були готові майже всі матеріали, щоб розпочати оформлення експозиції музею. Однак відсутність коштів завадила реалізації ще одного музейного проекту. Невирішеним це питання залишається і нині.

На 1.01.2017 р. структурними підрозділами ВКМ є 5 діючих музеїв: філія – Колодяжненський літературно-меморіальний музей Лесі Українки та 4 відділи: Художній музей м. Луцька, Музей волинської ікони, Музей історії Луцького братства та Затурцівський меморіальний музей В'ячеслава Липинського²⁵.

Таким чином, упродовж періоду, який досліджується, структура ВКМ зазнала змін. Насамперед це була відповідна реакція працівників музею на потреби суспільного розвитку, бажанням зберегти важливі для громадськості пам'ятки. Зміна системи фінансування зумовила набуття самостійного статусу музеями – відділами ВКМ, які діяли в районних центрах. У складі ВКМ залишилися лише Колодяжненський літературно-меморіальний музей Лесі Українки та Художній музей м. Луцька. Його новими підрозділами стали Музей волинської ікони, Музей історії Луцького братства та Затурцівський меморіальний музей В'ячеслава Липинського. Якщо в радянські часи профільними підрозділами ВКМ були лише історичний і художній музеї, то в добу незалежності до них додався меморіальний.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Баран Г. Відкрили музей Липинського // Віче-інформ (Луцьк). – 2011. – 24–31 серп. – С. 16.
2. Більо Л. Трансформація музейної мережі Волинської області у 1991–2016 рр. // Науковий вісник СНУ ім. Лесі Українки. Історичні науки. – Луцьк, 2016. – Вип. 13 (338). – С. 127–132.
3. Бондаренко Г. Створення і діяльність регіональних музеїв Волині та їхня роль у збереженні пам'яток (1939 р. – початок XXI ст.) // Замосцько-Волинські музейні зошити: матеріали наукової конференції / ред. П. Кондрацюк. – Замосць: GAUDIUM, 2006/2007. – Т. 4. – С. 191–217.
4. Бондарчук А. Музей історії Луцького братства: наймолодший і єдиний в Україні // Волинський музей. Історія і сучасність. Наук. зб. Вип. 5: Матеріали V Всеукраїнської наукової історико-краєзнавчої конференції, присвяченої 24-й річниці Незалежності України та 85-й річниці створення Волинського краєзнавчого музею, м. Луцьк, 16 травня 2014 р. / упоряд. А. Силюк. – Луцьк, 2014. – С. 6–11.
5. Вернидубов О., Нагорна О., Кришпатук Л. Хроніка громадського музейного будівництва // Волинський

23 Комунальні та громадські музеї Волинської області в 2012 році (порівняльно-довідковий матеріал). – Ч. 3. Науково-фондова діяльність / Підготували О. Вернидубов, Л. Кришпатук / [Ел. ресурс]. – Режим доступу: http://volyn-museum.com.ua/board/muzejnikam/komunalni_ta_gromadski_muzeji_volinskoji_oblasti_v_2012_roci_chastina_1_naukovo_doslidnicka_dijalnist/2-1-0-27 (дата звернення: 17.09.2017). – Назва з екрана.

24 Відкрили братський некрополь, який стане продовженням експозиції Музею Луцького братства // Волинська правда. – 2012. – 27 жовтня. – С. 2.

25 Музейний простір Волині [Ел. ресурс]. – Режим доступу: <http://volyn-museum.at.ua/> (дата звернення: 17.09.2017). – Назва з екрана.

музей: історія і сучасність. Наук. зб.: Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції, Луцьк – Колодяжне, 18–19 травня 2004 р. – Луцьк, 2004. – Вип. 3. – С. 25–28.

6. Відкрили братський некрополь, який стане продовженням експозиції Музею Луцького братства // Волинська правда. – 2012. – 27 жовтня. – С. 2.

7. *Гатальська Н.* Садба родини Ліпінських у Затурцях // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Локачинський район і Затурці в історії України та Волині. Наук. зб. Вип. 46: Матеріали XLVI Всеукраїнської наукової історико-краєзнавчої конференції / упоряд. А. Силюк. – Луцьк: ДП “Волинські старожитності”, 2013. – С. 49–51.

8. Державний архів Волинської обл. (далі ДА Волинської обл.) – Ф. Р–2 083, – Оп. 1. – Спр. 458. – 17 арк.

9. ДА Волинської обл. – Ф. Р–2 083. – Оп. 1. – Спр. 465. – 18 арк.

10. ДА Волинської обл. – Ф. Р–2 083. – Оп. 1. – Спр. 483. – 17 арк.

11. ДА Волинської обл. – Ф. Р–2 083. – Оп. 1. – Спр. 536. – 23 арк.

12. *Єлісєєва Т.* Музей Волинської ікони. До 20-річчя діяльності // Волинська ікона: дослідження та реставрація: Наук. зб. Вип. 20: Матеріали XX Міжнародної наукової конференції, м. Луцьк, 27–28 серпня 2013 р. / [ред. група: А. Силюк та ін.]. – Луцьк: ДП “Волинські старожитності”, 2013. – С. 6–8.

13. *Кальченко Ю.* Розвиток музейної справи у Волинській області (1991–2010 рр.) // Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції студентів і аспірантів “Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень” (10–11 травня 2011 р.): у 3 т. – Т. 2. – Луцьк: Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2011. – С. 169–170.

14. *Кальченко Ю., Надольська В.* Розбудова музейництва на Волині за роки незалежності України // Волинський музейний вісник: Наук. зб.: Вип. 3 / упр-ня культури і туризму Волин. ОДА; Волин. краєзн. музей; каф. документознавства і музейн. справи ВНУ ім. Лесі Українки; упоряд. А. Силюк, Є. Ковальчук. – Луцьк, 2012. – С. 34–38.

15. *Ковальчук Є. І.* Формування фонду сакрального мистецтва у Волинському краєзнавчому музеї (1929–2012 рр.): монографія. – Луцьк: ДП “Волинські старожитності”, 2013. – 296 с.

16. Комунальні та громадські музеї Волинської області в 2012 році (порівняльно-довідковий матеріал). – Ч. 3. Науково-фондова діяльність / Підготували О. Вернидубов, Л. Кришпатюк / [Електронний ресурс]: Музейний простір Волині. – Режим доступу: http://volyn-museum.com.ua/board/muzejnika_m/komunalni_ta_gromadski_muzeji_volinskoji_oblasti_v_2011_roci_chastina_1_naukovo_doslidnicka_dijalnist/2-1-0-27 (дата звернення: 17.09.2017). – Назва з екрана.

17. *Кушнір В., Гатальська Н.* 3 історії створення Затурцівського меморіального музею В'ячеслава Липинського // Волинський музейний вісник: Музеї у дослідженні та збереженні пам'яток культурної спадщини західноукраїнських етнічних земель. Наук. зб.: Вип. 4 / упр-ня культури і туризму Волин. ОДА; Волин. краєзн. музей; каф. документознавства і музейн. справи ВНУ ім. Лесі Українки / упоряд. А. Силюк, Є. Ковальчук. – Луцьк, 2012. – С. 34–37.

18. Луцьке Хрестовоздвиженське братство. Історія та відродження. – Луцьк: Терен, 2013. – 470 с.

19. Музей “Лісової пісні” в урочищі Нечимному – сектор Колодяжненського літературно-меморіального музею / [Електронний ресурс]: Музейний простір Волині. – Режим доступу: http://volyn-museum.com.ua/index/muzej_lisovoji_pisni_v_urochishhi_nechimnomu/0-54 (дата звернення: 17.09.2017). – Назва з екрана.

20. Музейний простір Волині [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://volyn-museum.at.ua/> (дата звернення: 17.09.2017). – Назва з екрана.

21. *Надольська В.* Нові тенденції у розвитку музейної системи Волинської області // Волинський музейний вісник: Наук. зб.: Вип. 7 / Упр-ня культури Волин. ОДА; Волин. краєзн. музей; каф. документознавства і музейн. справи СНУ ім. Лесі Українки; упоряд. А. Силюк. – Луцьк, 2015. – С. 87–91.

22. *Пась Н.* 3 історії Камінь-Каширського народного краєзнавчого музею // Минуле і сучасне Волині та Полісся. Сторінки історії Камінь-Каширщини. Наук. зб. Вип. 37. – Луцьк, 2010. – С. 115–120.

23. *Ярошук М.* Кортеліський історичний музей // Волинський музей: Історія і сучасність. Наук. зб. Вип. 5: Матеріали V Всеукраїнської наукової історико-краєзнавчої конференції (м. Луцьк, 16 травня 2014 р.) / Упоряд. А. Силюк. – Луцьк, 2014. – С. 241–243.

REFERENCES

1. *Baran H.* Vidkryly muzei Lypynskoho [The museum of Lipinskiy was opened]. Viche [The Magazine of the Verkhovna Rada of Ukraine “Viche”]. 2011. 24–31 serp. [August], p. 16.

2. *Bilo L.* Transformatsiia muzeinoi merezhi Volynskoi oblasti u 1991–2016 rr. [The transformation of the museum network of Volyn region in 1991–2016 years]. Naukovyi visnyk SNU im. Lesi Ukrainky. Istorychni nauky [Scientific messenger of Lesya Ukrainka Eastern European National University. Historical sciences]. Lutsk, 2016. № 13 (338), pp. 127–132.

3. *Bondarenko H.* Stvorennia i diialnist' rehionalnykh muzeiv Volyni ta yikhnia rol' u zberezheni pamiatok (1939 r. – pochatok XXI st.) [Creation and activity of the regional museums of Volyn and their role in preservation of monuments (1939 – beginning of 21th century)]. *Zamostsko-Volynski muzeini zoshyty: materialy naukovi konferentsii* [The museum notebooks of Zamost and Volyn: the materials of the scientific conference]. Editor P. Kondratsiuk. Zamost: GAUDIUM, 2006/2007. Vol. 4, pp. 191–217.

4. *Bondarchuk A.* Muzei istorii Lutskoho bratstva: naimolodshyi i yedynyi v Ukraini [The Lutsk Fraternity History Museum: the youngest and the only one]. *Volynskiy muzei. Istoriia i suchasnist. Nauk. zb. Vyp. 5* [The Volyn Museum. History and modernity. Scientific collection. Issue 5]. *Materialy 5 Vseukr. nauk. istor. kraiezn. konf., prysviachenoj 24-y richnytsi Nezalezhnosti Ukrainy ta 85-y richnytsi stvorennia Volynskoho kraieznavchoho muzeiu, m. Lutsk, 16 travnia 2014 r.* [The proceedings of the 5th All-Ukrainian scientific and historical local history conference dedicated to the 24th anniversary of independence of Ukraine and the 85th anniversary of the creation of the Volyn Local History Museum, Lutsk, 16 may 2014]. *Comp. A. Syliuk. Lutsk, 2014, pp. 6–11.*

5. *Vernydubov O., Nahorna O., Kryshpatiuk L.* Khronika hromadskoho muzeinoho budivnytstva [The chronicle of public museum building]. *Volynskiy muzei: istoriia i suchasnist. Nauk. zb.* [The Volyn museum. History and modernity. Scientific collection]. *Materialy III Vseukr. nauk. prakt. konf., Lutsk–Kolodiazhne, 18–19 travnia 2004 r.* [The proceedings of the 3rd All-Ukrainian scientific and practical conference, Lutsk–Kolodiazhne, 18–19 may 2004]. *Lutsk, 2004. Issue 3, pp. 25–28.*

6. *Vidkryly bratskyi nekropol, yakyi stane prodovzheniam ekspozytzii Muzeiu Lutskoho bratstva* [The brother necropolis was opened, which will be the continuation of the exposition of the Lutsk Fraternity History Museum]. *Volynska pravda* [The true'sof Volyn]. 2012. 27 october, p. 2.

7. *Hatal'ska N.* Sadyba rodyny Lipinskykh u Zaturtsiakh [The homestead of the family Lipinskiy in Zaturtsi]. *Mynule i suchasne Volyni ta Polissia. Lokachynskiy raion i Zaturtsi v istorii Ukrainy ta Volyni. Nauk. zb. Vyp. 46* [The past and present of the Volyn and Polissya. Lokachinskiy region and Zaturtsi in history of Ukraine and Volyn. Scientific collection. Issue 46]. *Materialy XLVI Vseukr. nauk. istor. kraiezn. konf.* [The proceedings of the 46th All-Ukrainian scientific and historical local history conference]. *Comp. A. Syliuk. Lutsk: Subsidiary company "Volyn antiquities". 2013, pp. 49–51.*

8. *Derzharkhiv Volynskoi obl.* [The State Archive of the Volyn region], f. R–2083 [the archival collection], op. 1 [the inventory], spr. 458 [the case file], 17 ark. [sheets].

9. *Derzharkhiv Volynskoi obl* [The State Archive of the Volyn region], f. R–2 083 [the archival collection], op. 1 [the inventory], spr. 465 [the case file], 18 ark. [sheets].

10. *Derzharkhiv Volynskoi obl.* [The State Archive of the Volyn region], f. R–2 083 [the archival collection], op. 1 [the inventory], spr. 483 [the case file], 17 ark. [sheets].

11. *Derzharkhiv Volynsk. obl.* [The State Archive of the Volyn region], f. R–2 083 [the archival collection], op. 1 [the inventory], spr. 536 [the case file], 23 ark. [sheets].

12. *Ielisieieva T.* Muzei Volynskoi ikony. Do 20-richchia diialnosti [The Volyn icon museum. To 20th anniversary of activity]. *Volynska ikona: doslidzhennia ta restavratsiia: Nauk. zb. Vyp. 20* [The Volyn icon research and restoration. Scientific collection. Issue 20]: *Materialy XX Mizhnar. nauk. konf., m. Lutsk, 27–28 serpnia 2013 r.* [The proceedings of the 20th International scientific conference. Lutsk, 27–28 august 2013]. [Eds A. Syliuk and others]. *Lutsk: Subsidiary company "Volyn antiquities". 2013, pp. 6–8.*

13. *Kalchenko Yu.* Rozvytok muzeinoi spravy u Volynskii oblasti (1991–2010 rr.) [The development of museum affairs in the Volyn region (1991–2010)]. *Materialy V Mizhnar. nauk.-prakt. konf. studentiv i aspirantiv "Moloda nauka Volyni: priorytety ta perspektyvy doslidzhen"* (10–11 travnia 2011 r.): u 3 t. – T. 2. [The proceedings of the 5th International scientific and practical conference of students and post-graduate students "The young science of Volyn: priorities and perspectives" (10–11 may 2011) in 3rd volume. Vol. 2]. *Lutsk: Lesya Ukrainka Volyn National University. 2011, pp. 169–170.*

14. *Kalchenko Yu., Nadolska V.* Rozbudova muzeinytstva na Volyni za roky nezalezhnosti Ukrainy [The development of museum affairs in Volyn in the years of Ukraine's independence]. *Volynskiy muzeinyi visnyk: Nauk. zb.: Vyp. 3* [The Volyn museum bulletin. Scientific collection. Issue 3] / *upr-nia kultury i turyzmu Volyn. ODA; Volyn. kraiezn. muzei; kaf. dokumentoznavstva i muzein. spravy VNU im. Lesi Ukrainky* [The Department of culture and tourism of the Volyn regional state administration; The Volyn Local History Museum; the chair of records management and museum affairs of the Lesya Ukrainka Volyn National University]. *Comp. A. Syliuk, E. Kovalchuk. Lutsk. 2012, pp. 34–38.*

15. *Kovalchuk Ye. I.* Formuvannia fondu sakralnogo mystetstva u Volynskomu kraieznavchomu muzei (1929–2012 rr.): Monohrafiia [The formation of the fund of sacral art in the Volyn Local History Museum (1929–2012): Monograph]. *Lutsk: Subsidiary company "Volyn antiquities", 2013. 296 p.*

16. *Komunalni ta hromadski muzei Volynskoi oblasti v 2012 rotsi (porivnialno-dovidkovyi material). Ch. 3. Naukovo-fondova diialnist* [The communal and public museums of the Volyn region in 2012 (the comparative reference material). Part 3. Scientific and fund activities]. The materials have been prepared O. Vernydubov, L. Kryshpatiuk. URL:

http://volyn-museum.com.ua/board/muzejnikam/komunalni_ta_gromadski_muzeji_volinskoji_oblasti_v_2011_roci_chastina_1_naukovo_doslidnicka_dijalnist/2-1-0-27 (accessed on 17.09.2017).

17. *Kushnir V., Hatal'ska N.* Z istorii stvorennia Zaturtsivskoho memorialnoho muzeiu Viacheslava Lypynskoho [From the history of the formation of the Zaturtsi memorial museum of Vyacheslav Lipinskiy]. Volynskiy muzeinyi visnyk: Muzei u doslidzhenni ta zberezhenni pamiatok kulturnoi spadshchyny zakhidnoukrainskykh etnichnykh zemel. Nauk. zb.: Vyp. 4 [The Volyn museum bulletin. Museums in the study and preservation of cultural heritage sites of Western Ukrainian ethnic lands. Scientific collection. Issue 4] / upr-nia kultury i turyzmu Volyn. ODA; Volyn. kraiezn. muzei; kaf. dokumentoznavstva i muzein. cpravy VNU im. Lesi Ukrainky [The Department of culture and tourism of the Volyn regional state administration; the Volyn Local History Museum; the chair of records management and museum affairs of the Lesya Ukrainka Volyn National University]. Comp. A. Syliuk, E. Kovalchuk. Lutsk. 2012, pp. 34–37.

18. Lutske Khrestovozdvyzhenske bratstvo. Istorii ta vidrodzhennia [The Lutsk Krestovozdvyzhenske fraternity. History and revival]. Lutsk: Teren. 2013. 470 p.

19. Muzei "Lisovoi pisni" v urochishchi Nechymnomu – sektor Kolodiazhnenskoho literaturno-memorialnoho muzeiu [The Museum of "Forest Song" in the tract of Nechimno – the sector of the Kolodyazhne literary and memorial museum]. Website Museum space of Volyn. – URL: http://volyn-museum.com.ua/index/muzej_lisovoji_pisni_v_urochishhi_nechymnomu/0-54 (accessed on 17.09.2017).

20. Website Museum space of Volyn. – URL: <http://volyn-museum.at.ua/> (accessed on 17.09.2017).

21. *Nadolska V. V.* Novi tendentsii u rozvytku muzeinoi systemy Volynskoi oblasti [The new trends in the development of the museum system of the Volyn region]. Volynskiy muzeinyi visnyk: Nauk. zb.: Vyp. 7 [The Volyn museum bulletin. Scientific collection. Issue 7] / Upr-nia kultury Volyn. ODA; Volyn. kraiezn. muzei; kaf. dokumentoznavstva i muzein. cpravy SNU im. Lesi Ukrainky [The department of culture and tourism of the Volyn regional state administration; the Volyn Local History Museum; the chair of records management and museum affairs of the Lesya Ukrainka Eastern European National University]. Comp. A. Syliuk. Lutsk. 2015, pp. 87–91.

22. *Pas N.* Z istorii Kamin-Kashyrskoho narodnoho kraieznavchoho muzeiu [From the history of the Kamin-Kashirskiy folk local history museum]. Mynule i suchasne Volyni ta Polissia. Storinky istorii Kamin-Kashyrshchyny. Nauk. zb. Vyp. 37 [The past and present of the Volyn and Polissya. The pages of the Kamin-Kashyrshchyna's history. Scientific collection. Issue 37]. Lutsk. 2010, pp. 115–120.

23. *Iaroshuk M.* Korteliskiyi istorychnyi muzei [The Korteliskiyi historical museum]. Volynskiy muzei: Istorii i suchasnist. Nauk. zb. Vyp. 5. Materialy 5 Vseukr. nauk. istor. kraiezn. konf. (m. Lutsk, 16 travnia 2014 r.) [The Volyn museum. History and modernity. Scientific collection. Issue 5. The proceedings of the 5th All-Ukrainian scientific and historical local history conference (Lutsk, 16 may 2014)] / Comp. A. Syliuk. Lutsk. 2014, pp. 241–243.